

**ФОРМУВАННЯ, ОБЛІК ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ТА
СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ В УМОВАХ РИНКОВИХ ВІДНОСИН**

В умовах вдосконалення господарського механізму, вдосконалення методів планування, обліку, управління народним господарством та розвитку ринкових відносин, великого економічного, практичного значення набувають питання формування, складу та обліку витрат на виробництво і собівартості продукції. Необхідність їх вивчення зумовлена тим, що до сих пір в економічній літературі по-різному трактуються складові елементи витрат виробництва, собівартості продукції, структура та методика їх обчислення, що пов'язано, на наш погляд, насамперед з відсутністю єдиної точки зору з питання розуміння економічної сутності цих понять.

Основна причина цього, вбачається нами, в тому, що автори визначають різний економічний зміст і розуміння витрат виробництва, собівартості, як економічних категорій і не завжди враховують, що витрати та собівартість є категоріями розвинутого товарного виробництва, оскільки вони відомі й при капіталізмі.

Нажаль, в економічній літературі майже не дається визначення витрат виробництва. Не існує в літературі і єдиної думки щодо визначення сутності затрат та собівартості продукції. Відсутнє чітке визначення цих економічних категорій і в зарубіжній літературі. Так, термін "собівартість" в американській обліковій літературі взагалі відсутній. Якоюсь мірою його замінюють поняттям "costs" (витрати), або "unit costs"(витрати в розрахунку на одиницю виробу). Поняття "затрати" також відсутнє.

У зв'язку з реформуванням бухгалтерського обліку і прийняттям Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 "Витрати", затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 31.12.99 р. № 318, внесено докорінні зміни до складу і формування собівартості промислової продукції (робіт, послуг), а це, у

свою чергу, зачепило і питання калькулювання, ціноутворення, визначення рентабельності продукції та ін.

Однак у Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 16 не дано визначення собівартості продукції, не приведено класифікацію витрат на виробництво, що має велике значення як для організації обліку виробничих витрат, здійснення політики ціноутворення, так і для впровадження внутрішньогосподарського розрахунку, проведення аналізу і прийняття управлінських рішень.

У податковому обліку існує термін "валові витрати", який визначається як:

1)сума постійних та змінних витрат підприємства за конкретного рівня виробництва;

2)сума будь-яких витрат платника податку у грошовій, матеріальній та нематеріальній формах, здійснюваних як компенсація вартості товарів (робіт, послуг), що їх цей платник податку набуває (виготовляє) для подальшого використання у власній господарській діяльності. З точки зору податкового обліку таке визначення валових витрат є повним, але валові витрати не є ідентичними витратам виробництва, так як і сам податковий облік валових витрат і валових доходів відрізняється від бухгалтерського обліку витрат виробництва, доходів та результатів діяльності.

Важливу роль в організації виробничого обліку, формуванні собівартості продукції і складанні калькуляції має відіграти План рахунків бухгалтерського обліку, введений у дію Міністерством фінансів України з 1 січня 2000 р. На жаль, у ньому є ряд неточностей у групуванні синтетичних рахунків за класами залежно від економічного змісту інформації, що враховується. Так, у Плані рахунків відсутній такий важливий клас рахунків, як "Витрати на виробництво". На нашу думку, до цього класу рахунків повинні бути включені рахунки, призначені для відображення витрат, пов'язаних з основною діяльністю підприємств.

Викликає також заперечення передбачений у Плані рахунків відособлений облік загальновиробничих і адміністративних витрат (клас 9) від витрат по елементах (клас 8) і основного синтетичного рахунку, на якому узагальнюються виробничі витрати (рахунок 23). Вважаємо, що всі ці рахунки повинні бути зосереджені в одному класі "Витрати на виробництво".

На нашу думку, за ринкових умов питанням обліку витрат і калькулювання собівартості продукції потрібно приділяти більше уваги. Одночасно, з метою підвищення ефективності виробництва і виходу України з економічної кризи підприємства повинні, як і раніше, активно впроваджувати внутрішньогосподарський розрахунок. При цьому важливу роль мають відіграти міжгалузеві положення й інструкції з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції, розробку яких слід прискорити.

Від вирішення таких питань формування й обліку витрат виробництва і калькулювання собівартості продукції багато в чому залежить подальше зміцнення економіки підприємства, а також країни в цілому.

Література:

1. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16.07.1999р.// Все про бухгалтерський облік. - 2000. -№34.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати" від 31.12.1999р. №318, зареєстрований в Міністерстві України 19.01.2000р. №27/4248, із змінами та доповненнями, внесеними наказами Міністерства України від 14.06.2000р. №131, від 30.11.2000р. №304, від 25.11.2002р. №989// Все про бухгалтерський облік. - 2001. №37.-С.63-66.
3. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України: Підручник. - 6-те вид. - К.: А.С.К., 2002.- 784 с.